

Aktivita v kostce

Žáci se seznamují s dobovým vnímáním atentátu na Heydricha a konfrontují tento dobový pohled s heroickou perspektivou této události, která se stala oficiálním rámcem vzpomínání. V úvodu analyzují heroickou perspektivu zosobněnou filmem *Atentát*, kterou pak následně srovnají s příběhem zatčení Jindřicha Jelínka. Příběh zatčení je podán skrze vzpomínku jeho ženy Ludmily, žáci tedy vnímají několik perspektiv. V závěru aktivity zpevňují získané porozumění skrze analýzu několika fotografií, které opět zosobňují různé vrstvy významu atentátu (Lidice, vynucené projevy loajality).

Didaktické cíle

Žáci se seznámí s prožitkem heydrichiády a s dopady německých represálií na české obyvatele protektorátu. Žáci chápou torzovitost individuální vzpomínky a její nespolehlivost. Žáci rozumí, jak vnímala atentát na Heydricha česká populace v protektorátu. Žáci rozumí významu drobné odbojové činnosti (šíření letáků) a rizik, která s ní byla spojena. Žáci rozumí přidělovému systému, zásobování a černému trhu. Žáci rozumí genderové perspektivě pohledu na dějiny.

Časová náročnost

Příprava učitele: 20–25 min.

Práce ve vyučování: 40–45 min.

Seznam scén

A1.S0 Intro modulu

A1.S10b Stěhování Ludmily

A1.S1a Komiks Zatčení Jindřicha

A1.S1c Hra Odpověď gestapu

A1.S2 Hra Schovávání letáků

A1.S4 Hra Uklízení bytu

A1.S3a Rozhovor s Ludmilou Jelínkovou

Další materiály

Další materiály jsou dostupné online na webu Dějepis ve 21. století:

<http://www.dejepis21.cz/zatceni-jindricha-jelinka>

Filmová ukázka 1: Důsledky atentátu: *Atentát* (1964, r. Jiří Sequens)

Filmová ukázka 2: Dopad atentátu: *Operace Silver A* (2007, r. Jiří Strach)

Fotografie 1: Fotografie kola parašutistů vystavená na Václavském náměstí (ČTK, 1942)

Fotografie 2: Fotografie zavražděných lidických mužů (ČTK, 1942)

Fotografie 3: Fotografie demonstrace na podporu protektorátní vlády (ABS, 1942)

Metodické podněty

První modelová hodina se snaží o vyvážení obrazu atentátu na Heydricha z heroického narativu. Expozici tématu představuje úryvek z filmu Jiřího Sequense z roku 1964 (filmová ukázka 1: Důsledky atentátu), který v mnoha ohledech tento typ vyprávění reprezentuje a který jej vlastně vytvořil. Poté co zarámujeme událost do historického času, seznámíme žáky s kontextem hry.

Samotný příběh Jindřicha Jelínka sledují žáci ve dvou fázích. V té první se dozvědí především o okolnostech jeho zatčení. Médiem je zejména interaktivní komiks, proložený navíc třemi hrami. Hry mají hlavně aktivizační a motivační efekt – žáci jsou vtahováni do děje, zajímají se o Jindřichův příběh, hra „Uklízení bytu“ kromě toho seznamuje žáky s předměty denní potřeby a spotřeby. Další informace se žáci dozvědí z rozhovoru s Ludmilou. Ovšem Ludmiliny informace jsou dosti torzovité. Namísto systemizovaných konkrétních poznatků dostávají žáci nestrukturované emoce. Didaktický cíl považujeme za naplněný, uvědomí-li si žák limity pamětnického vyprávění, neúplnost a subjektivitu tohoto vyprávění.

Analytická stránka cvičení je zaměřena na Ludmilino vyprávění – žák rozlišuje mezi tím, co ví, co si myslí, o čem vůbec nemluví. Využívá přitom jako referenční rámeček úvodní zkušenost s heroickým vyprávěním o atentátu z roku 1964.

Jednotlivé závěry syntetizujeme formou řízeného rozhovoru. Vzpomínka Ludmily Jelínkové nám reprezentuje narativ českého obyvatelstva protektorátu sužovaného nacistickými represemi. Abychom rozvinuli a také zobecnili tuto perspektivu, zaměříme se v následných aktivitách na analýzu jednoho filmového obrazu a tří dobových fotografií.

V ukázce ze snímku Jiřího Stracha (filmová ukázka 2: Dopad atentátu) vidíme, jak mohly vypadat reakce obyvatel protektorátu. Ukázka ze soudobého snímku polemizuje s ukázkou z roku 1964, protože do heroických vzorců vyprávění vnáší nehrdinský strach a obavy „obyčejných lidí“. Na tuto ilustraci multiperspektivy navazuje analýza tří obrazů zachycujících ohlas atentátu: fotografie vystaveného kola odkazuje k výzvě, kterou nacisté učinili směrem k veřejnosti, fotografie popravených lidických mužů ilustruje mimořádnou vlnu teroru, která se po atentátu vzedmula, a fotografie demonstrace na podporu protektorátní vlády upozorňuje na převažující způsob adaptace na tento teror. Na každý z těchto obrazů se vážou konkrétní otázky, ovšem teprve jako celek vytváří kompozici, která představuje doplněk k příběhu Ludmily Jelínkové.

Cílem analýzy těchto obrazů není dospět k jednoznačnému morálnímu postoji vůči konformnímu jednání většiny obyvatel v období heydrichiády (ve stylu „bylo to pochopitelné“ nebo „bylo to odsouzeníhodné“), ale pouhá ilustrace perspektiv.

V rámci diskuse bychom měli zmínit i specifický kontext projevů loajality, které byly vynucovány okupační správou. Morálnímu hodnocení se nevyhneme, lze ovšem předpokládat, že jej budou do diskuse vnášet spíše samotní žáci a my jej budeme jen korigovat a moderovat.

Navržený postup

Fáze 1 cca 10 minut

Vysvětlení kontextu: cca 5 min.

- **historický:** výklad o protektorátu, o atentátu (použijeme klip Důsledky atentátu – motivační video vysvětlující důvody, ale i následky atentátu na Heydricha)
- **Intro modulu (A1.S0) + kontext hry:** Hráč pomáhá stěhovat babičku, přitom objevuje staré tajemství svého dědečka, který byl za války vězněn. Rozdáme pracovní listy: upozorníme žáky, že informace získávají postupně.

Fáze 2 cca 10 minut

Expozice příběhu a zatčení Jindřicha

- A1.S10b** Stěhování Ludmily
- A1.S1a** Komiks Zatčení Jindřicha
- A1.S1c** Hra Odpověď gestapu
- A1.S2** Hra Schovávání letáků
- A1.S4** Hra Uklízení bytu

Dáváme prostor pro kolektivní rozhodování při hledání odpovědi gestapu a schovávání letáků. Žáci zaznamenávají své postřehy do pracovních listů.

Fáze 3 cca 10 minut

Rozšíření obrazu – rozhovor s Ludmilou.

- A1.S3a** Rozhovor s Ludmilou Jelínkovou – žáci formulují otázky
 - Co se vlastně stalo? Shrňte dění v rodině Jelínkových v roce 1942. (žáci pokračují v práci s pracovním listem 1). Žáků se můžete například zeptat:
 - Jak asi Ludmila hodnotila atentát na Heydricha a jeho význam pro tehdejší českou společnost?
 - Co věděla, či nevěděla o Jindřichově ilegální činnosti?
 - Co z jejích vzpomínek vyplývá o situaci v zásobování?
- Snažíme se nechat rozhodovat v klíčových bodech žáky. Žáci kompletují odpovědi do pracovních listů.

Fáze 4 cca 5 minut

Reflexe. Reflexe závěrů formou řízené diskuse.

Fáze 5 5–10 minut

Rozšiřující aktivity.

Filmová ukázka 2 (Dopady atentátu) – analýza filmového obrazu.

Fotografie 1–3 – analýza dobových fotografií.

- Jak reagovala na atentát česká společnost?
- Byl příběh Ludmily Jelínkové spíše výjimečný, nebo spíše typický?
- Jak bychom chtěli, aby společnost reagovala?
- Jak bychom reagovali my?